
Indspil til Reformkommissionen

Danske Universiteter vil gerne kvittere for kommissionens åbenhed og invitation til dialog. Dette indspil er afstemt med de otte danske universiteter.

Danske Universiteter har bemærket, at kommissionens opgave bl.a. er at se på dimittenders overgang til job. Vi kan også forstå, at kommissionen har mulighed for at anlægge en bred vinkel på reformdagsordenen, og Danske Universiteter finder det overordentligt positivt, at mulige reformer sker ud fra et helhedsorienteret syn på uddannelserne og arbejdsmarkedet.

Danske Universiteter anser det for naturligt, at kommissionen vil beskæftige sig med universiteternes dimittender og måske også bredere med universiteternes uddannelser og overordnede rolle i samfundet. Det hilser vi velkomment.

Universiteterne spiller en stor rolle i vores samfund og giver et bidrag til landets produktivitet gennem ny viden og teknologi og ved at styrke uddannelsesniveaet i befolkningen. Det stigende uddannelsesniveau i befolkningen skønnes at generere et produktivitetsbidrag, som isoleret set svarer til en BNP-stigning i størrelsesordenen 60 mia. kr. frem mod 2030 og 130 mia. kr. frem mod 2050 i forhold til 2018. Og det samfundsøkonomiske afkast for en person med en kandidatuddannelse er ca. 4 mio. kr. i forhold til en ufaglært og ca. 2 mio. kr. i forhold til en faglært.¹

Universiteterne er kendetegnet ved at have en bred portefølje af aktiviteter inden for forskning, uddannelse, videnformidling og innovation. I alle disse aspekter præger universiteterne samfundet, og det er universiteternes fælles ambition at bidrage endnu mere til samfundet ved at uddanne dygtige og nytænkende kandidater, skabe banebrydende viden og indsigt, fremme oplysning og sammenhængskraft og bygge bro til omverden. I dette indspil vil vi nævne nogle temaer, som vi særligt ønsker at gøre kommissionen opmærksom på, hvad angår uddannelsesaktiviteterne.

Internationalt samarbejde styrker konkurrenceevnen

Universitetet er en kulturbærende og samfundsudviklende institution, som orienterer sig både nationalt og internationalt. International videnudveksling og uddannelsessamarbejde er med til at knytte Danmark til andre oplyste og udviklede samfund og styrker Danmarks samarbejde med udlandet i det hele taget. Videnudvikling på tværs af landegrænser bidrager til, at vi som samfund kan forstå, udvikle og

¹ <https://ufm.dk/publikationer/2018/filer/rapport-universitetsuddannelser-til-fremtiden.pdf>

drage nytte af nye teknologier, og universiteternes internationale aktiviteter bidrager til, at danske virksomheder får adgang til ny viden og international talent.

Danske Universiteter er bekymret for udsigten til, at begrænsningen af engelsksprogede uddannelsespladser medfører, at færre internationale kandidatstuderende vil have mulighed for at tage en uddannelse i Danmark, hvilket ellers giver god mulighed for, at danske virksomheder kan rekruttere både danske og internationale dimittender med en særlig kombination af stort internationalt udsyn og kendskab til Danmark og danske forhold.

Danske Universiteter anser internationale studerende som en gevinst for Danmark både i direkte og i overført betydning, ikke mindst for det danske erhvervsliv, som ansætter en stor andel af de internationale dimittender. Selvom mange internationale kandidater udrejser, betaler den andel, som bliver i Danmark, både omkostningen til egen uddannelse og omkostningen til sine internationale medstuderende hjem på sigt. Samtidig bidrager de til at styrke arbejdsudbuddet inden for områder, hvor danske virksomheder kan have svært ved at tiltrække specialiseret arbejdskraft. Af den årgang, som færdiggjorde sin uddannelse i 2016, var knap 35 % af de engelsksprogede kandidater i arbejde i Danmark andet år efter endt uddannelse. 81 % af denne gruppe er beskæftiget i den private sektor.²

Helhedsorienterede reformer

De videregående uddannelser, ikke mindst universitetsuddannelserne, har været berørt af en række reformer og politiske initiativer inden for de seneste årtier. Herunder bevillingsreform, ledighedsbaseret dimensionering, fremdriftsreform, indførelse af først uddannelsesakkreditering siden institutionsakkreditering og prækvalificering.

Universitetsuddannelserne tager tid at planlægge og tilpasse, og dertil kommer den tid, det tager for en studerende at gennemføre uddannelsen. Ændringer i uddannelsernes rammer og indhold viser sig først efter en årrække. Reformerne har i forskellig udstrækning påvirket uddannelsernes organisering, optag og indhold, og de nye reguleringer, som er indført ved hver reform, har tilføjet til et sammenvævet apparat af regulering. Der er risiko for, at forskellige reformer og initiativer vekselvirker eller modvirker hinanden på en måde, som ikke har været tilsigtet. Det bør derfor overvejes nøje, hvordan eventuelle nye reformer vil påvirke den udvikling, tidligere reformer og tiltag har sat i gang, og hvor virkningen endnu ikke slået igennem.

² Uddannelses- og Forskningsministeriets datavarehus. Engelsksprogede studerende er defineret ved ikke at have statsborgerskab i et nordisk land, og den adgangsgivende eksamen samt grundskole må ikke være gennemført i Danmark.

Universitetsuddannelserne er karakteriseret ved at være specialiserede, forskningsbaserede og dynamiske i den forstand, at de udvikles i et kontinuerligt samspil med det faglige forskningsmiljø og aftagere. Den omfattende regulering af uddannelserne begrænser mulighederne for at foretage lokal tilpasning og udvikling.

Udpluk af reformer og politiske initiativer med betydning for universiteternes uddannelser:

Universitetsreformen (fusioner i 2007)	2003, 2005
Gymnasireformer	2004, 2016
Velfærdsaftalen og Globaliseringsaftalen(95%-50% målsætningen)	2006
Udviklingskontrakter	2006-2017
Hurtigstartsbonus	2006
Nyt karaktersystem (og krav om læringsmål for de enkelte fag)	2007
Uddannelsesakkreditering	2007
Aftagerpaneler	2007
Reform i adgangskrav (hovedområde specifikke krav)	2008
Elitekandidatuddannelser	2008
Introduktion af færdiggørelsesbonus	2009
Kvalifikationsramme for livslang læring	2009
Uddannelsesmålsætning (60 pct. videregående/25 pct. LVU)	2011
Internationaliseringsstrategi	2013
Institutionsakkreditering	2013
Prækvalifikation	2013
SU- og fremdriftsreform	2013
Dimensionering	2014
Lov om talentinitiativer	2014
Justering af fremdriftsreformen	2016
Uddannelsesloftet	2016-2020
Etablering af erhvervskandidatuddannelsen	2017
Nyt bevillingssystem	2017
Styringsreform (introduktion af rammekontrakter)	2017
Udvalg for bedre universitetsuddannelser	2018
Institutionsakkreditering 2.0	2019
Begrænsning af internationale studerende	2018
Aftale om fleksible uddannelser (3-årigt retskrav, afskaffelse af hurtigstartsbonus og indførelse af 1-årige akademiske overbygningsuddannelser)	2018

Uddannelsernes karakter og længde

Danske Universiteter er opmærksom på, at kommissionen bl.a. skal foreslå veje til at øge arbejdsudbuddet. Danske Universiteter vil dog gerne understrege, at det ikke er ønskeligt at sænke uddannelsesniveaet i Danmark. Stigende automatisering og nye teknologier vil efter Danske Universiteters forventning skabe øget efterspørgsel efter langtuddannede til det danske arbejdsmarked, hvis Danmark fortsat skal tilbyde sine borgere et samfund med højt velfærds- og velstandsniveau.

Universitetsuddannelserne er kendetegnet ved at være forskningsbaserede. Det tager tid at tilegne sig en forskningsmæssig tilgang til stof, og en universitetsuddannelse kræver et vist niveau af fordybelse over tid. På kandidatniveauet er målet at udvikle en høj grad af faglighed, baseret på den nyeste forskning, selvstændighed, kritisk analyse og dømmekraft. Forskningsbaseringen og samspillet med samfund og erhvervsliv gør dimittender godt rustede til at indgå i arbejdsmarkedet. Danske Universiteter henleder kommissionens opmærksomhed på, at der er gjort meget for at sikre hurtig gennemførelse og fremdrift i studierne, men at tiltagene også har svækket de studerendes mulighed for eftertanke og samspil med samfund og erhvervsliv undervejs i uddannelsen.

Samlet blik på uddannelsessystemet

Tidligere reformer har haft tendens til at fokusere på en type af videregående uddannelse ad gangen, men ændringer i dele af den videregående uddannelsessektor vil også påvirke de øvrige delsektorer. Der bør derfor tænkes i en rollefordeling, der er tydelig for både kommende studerende og aftagere. Herunder er det relevant at kunne skelne mellem en professionsbachelor og en dimittend med en akademisk bachelor og evt. en 1-årig akademisk overbygningsuddannelse.

Universiteternes uddannelser såvel i Danmark som internationalt er kendetegnede ved at være forskningsbaserede, mangfoldige, lokalt udviklede og ofte specialiserede. Hvis danske kandidater og virksomheder, der ansætter danske kandidater, fortsat skal kunne gøre sig gældende på et internationalt marked, er det vigtigt, at universitetsuddannelser i høj grad er forskningsbaserede og i høj grad understøtter et internationalt studie- og forskningsmiljø.

Danske Universiteter har noteret sig, at der fra flere politikere og eksperter side har været yret forslag om et større arbejdsmarked for akademiske bachelorer. Det er ikke Danske Universiteters forventning, at der er stor interesse blandt aftagere for at ansætte bachelorer, og der kan være risiko for ledighed blandt bachelorer. Det er derfor vigtigt, at bachelorer har mulighed for videreuddannelse, hvis det ikke lykkes at få job.

Studerende har fra 2019 haft mulighed for at udskyde deres retskrav og vente op til tre år på at starte på deres kandidatuddannelse. Det ser p.t. ikke ud til, at muligheden har været brugt i særlig udbredt grad, men covid-situationen kan givetvis have påvirket bachelorernes ønske om at afprøve et arbejdsmarked i 2020. Danske Universiteter ser stadig den tidsmæssige udvidelse af retskravet som en god ordning, der kan sikre, at bachelorer ad frivillighedens vej kan afprøve arbejdsmarkedet, og at arbejdsmarkedets villighed til at ansætte bachelorer kan vurderes.

Efter- og videreuddannelse

Danske Universiteter forventer, at der i samfundet vil være et stigende behov for efter- og videreuddannelse, efterhånden som nye teknologier vinder indpas. Universiteterne har en nøglerolle i forbindelse med at kunne tilbyde forskningsbaserede efter- og videreuddannelse både til egne dimittender, men også til andre faggrupper. Den manglende finansiering af forskningsbaseringen er i den sammenhæng en afgørende hæmsko. Hertil kommer, at Danske Universiteter forventer, at der i stigende grad vil være behov for at kunne tage kortere kurser og moduler, som justeres løbende. Her er den omfattende regulering en hindring for, at universiteterne kan tilpasse udbuddet og mere fleksibelt kan imødekomme nye behov hos arbejdsgivere og uddannelsessøgende. Reguleringen af kortere kurser og moduler har også indvirkning på universiteternes mulighed for at deltage fuldt ud i samarbejdet i regi af European Universities.

Nyuddannede hurtigere i arbejde

Danske Universiteter er glade for, at der er stor opmærksomhed på vores nyuddannedes mulighed for at komme i arbejde. Det er noget universiteterne arbejder stadig mere med. Universiteterne ser det som en kerneopgave at tilbyde uddannelser med en faglighed, der sikrer, at dimittender er relevante for arbejdsmarkedet mange år ud i fremtiden. De studerende har gennem deres studietid mulighed for at tilegne sig kompetencer, som efterspørges bredt på arbejdsmarkedet som fx digitale kompetencer, evnen til at samarbejde og indgå i og udvikle samarbejdsrelationer og evnen til at være innovativ. Det er sædvane at inddrage uddannelsens aftagere i den løbende udvikling af uddannelserne og særligt ved etablering af nye uddannelser.

Mange universitetsuddannelser retter sig ikke mod en entydig jobfunktion, som det er tilfældet for professionsuddannelserne som f.eks. tandlægeuddannelsen. Derfor kan det være mindre åbenlyst, hvilken karrierevej en nyuddannet kan gå, og det kan derfor tage lidt længere tid for en akademisk dimittend at lande det første job. Det gælder ikke mindst områder, hvor man ikke har tradition for at ansætte akademikere. Ofte vil der eksempelvis på grund af regionale forskelle i erhvervsstrukturer være behov for individuelle og lokale løsninger for at bygge bro mellem uddannelse og arbejdsmarked. Universiteterne gør meget for at skabe kontakt mellem

studerende og erhvervsliv undervejs i uddannelsen og for karrierevejledning, men ser gerne en større beskæftigelsesindsats for at få flere små og mellemstore virksomheder til at få kendskab til og til at ansætte nyuddannede og derved opnå en hurtigere og stærkere udvikling i relation til at drive eksport og innovation.

Danske Universiteter har deltaget i Partnerskabet for dimittender i arbejde og er overordnet meget positivt indstillet over for de forslag partnerskabet har præsenteret. Det vil især være nyttigt at se på, hvordan forholdene for ledige nyuddannede kan give bedre forudsætning for at komme i job. Det kunne fx være ved at åbne for muligheden for løntilskud tidligere eller trainee-ordninger.

Dimensionering

Den ledighedsbaserede dimensionering af universitetsuddannelserne blev indført med virkning fra 2015 gennem rullende indfasning. De første effekter ift. nyuddannedes direkte overgang til beskæftigelse kan først konstateres fra 2020 og frem, og hvis man skal se på ledighed i 4.-7. kvartal efter endt uddannelse, skal vi ind i 2022 for at se, om der har været effekt af reduktionen i 2015. Samlet set er det årlige optag på dimensionerede bacheloruddannelser reduceret med 3185 personer i perioden 2014-2020, hvilket svarer til et reduktion på 26 pct. Det årlige optag på dimensionerede kandidatuddannelser er reduceret med 2328 i samme periode, hvilket svarer til en reduktion på knap 29 pct.³ Uddannelser udtages til dimensionering, når der har været overledighed inden for uddannelsen eller inden for uddannelsesgruppen i 7 ud af 10 år. Danske Universiteter mener, at det gør muligheden for at tilpasse optaget til samfundets behov sårbart, at modellen er entydigt tilbageskuende. Danske Universiteter opfordrer til, at kommissionen, hvis den vil se på dimensionering af uddannelser, overvejer, hvordan man i langt højere grad kan tage højde for forventninger til fremtidens arbejdsmarkedsbehov og kompetencer.

Danske Universiteter vil med interesse følge kommissionens arbejde og bidrager gerne med data eller viden, hvis relevant, og stiller sig i øvrigt til rådighed for videre dialog om ovenstående temaer eller øvrige emner, som kommissionen måtte finde interessante.

³ Uddannelses- og Forskningsministeriets datavarehus